

AVRUPA ROMAN HAKLARI MERKEZİ (EUROPEAN ROMA RIGHTS CENTRE)
Macaristan, Budapeşte H-1016, Naphegy ter. 8; Tel.: +36/1/4132200; Faks: 4132201; errc@errc.org

HELSİNKİ YURTTAŞLAR DERNEĞİ (HELSINKI CITIZENS' ASSEMBLY)
İnönü Caddesi 77/13, Gümüşsuyu 34437 Beyoğlu, İstanbul; Tel: +90 212 292 68 42 & 43;
Faks: +90 212 292 68 44, info@hyd.org.tr

ULAŞILABİLİR YAŞAM DERNEĞİ (ACCESSIBLE LIFE ASSOCIATION)
Liva Sok. No 13/4 Cihangir – İstanbul; Tel. 90 212 243 99 80; info@uyd.org.tr

SULUKULE ROMAN KÜLTÜRÜNÜ GELİŞTİRME VE DAYANIŞMA DERNEĞİ
(SULUKULE ROMANI CULTURE AND DEVELOPMENT ASSOCIATION)
Edirnekapı Kaleboyu Cad. Çınar Sok. No:7, İstanbul, Türkiye, Tel. 0090 212 531 73 44, Faks: 635 68 18,
sulukuleliler@gmail.com

EDİRNE ROMAN KÜLTÜRÜNÜ ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME, DAYANIŞMA VE
YARDIMLAŞMA DERNEĞİ
(FOUNDATION OF THE ROMANI ASSOCIATIONS FEDERATION EDROM)
Cavuşbey Mah. Horozlubayır Sok. Polat İş Hanı No: 5, Edirne, Türkiye, Tel: 90 2842123357,
edrom70@mynet.com

Sayın Recep Tayyip Erdoğan
Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı
Başbakanlık
Necati Bey Cad. No: 108
06100 Bakanlıklar / Ankara
Faks: +90 312 425 39 18; 312 471 04 76

14 Eylül 2006
Budapeşte / İstanbul

Saygıdeğer Başbakan Erdoğan,

Bizler, aşağıda imzası olan kuruluşlar, İstanbul'da ve Türkiye'nin başka yerlerinde yüzlerce Roman ailesini derinden etkileyen, şehir yenilemesi ve rehabilitasyon projelerinden kaynaklanan yeni zorunlu tahliyeler dalgasıyla ilgili kaygılarımızı ifade etmek için size yazıyoruz. Avrupa Roman Hakları Merkezi (ERRC), Romanlara karşı ırkçılıkla ve Romanların insan haklarının çiğnenmesi ile mücadele etmeyi amaçlayan uluslararası ölçekte, kamu çıkarına faaliyet gösteren bir hukuk kuruluşudur. Helsinki Yurttaşlar Derneği, Türkiye ile komşu ülkelerde barışçıl siyasi diyalogu, demokratikleşmeyi, toplumsal süreçlere sivil katılımı ve insan haklarını ilerletmek ve "daha geniş bir Avrupa"nın sivil tabanda yaygınlaştırılması için çalışmaktadır. Ulaşılabilir Yaşam Derneği (UYD), Türkiye'deki dezavantajlı toplulukları destekleyerek onların toplumsal ve ekonomik haklarına daha ileri düzeyde erişmelerini güvence altına almayı amaçlamaktadır. Sulukule Roman Kültürü Derneği, Türkiye'deki Romanlara karşı önyargı ve ayrımcılıkla

mücadele etmek ve Romanlar ile diğer topluluklar arasında hoşgörüyü dayanan ilişkiler geliştirmek amacını taşıyan bir Roman sivil toplum kuruluşudur.

İstanbul'un çeşitli mahallelerinde çok sayıda Roman vatandaş ile birlikte süregelen denetim çalışmalarımızın yanı sıra birtakım saha araştırma çalışmaları sonucunda, Romanların zorunlu tahliyelerinin, Türkiye'nin uluslararası insan hakları yasaları uyarınca yükümlülüklerinin açık bir ihlali olduğunu belirtmek durumundayız. Gerçekleri saptama çalışmalarımız sonucunda, zorunlu tahliyeler nedeniyle, aralarında çocukların da bulunduğu çok sayıda Romanın, şu anda evsiz olduğunu ve temel haklarından mahrum bırakıldığını saptamış bulunmaktayız. Bildirildiğine göre Romanların zorunlu tahliyeleri sırasında bazı durumlarda polis tarafından şiddet uygulanmaktadır ve bu zorunlu tahliyeler, yasal prosedürler ve kanunlar ihlal edilerek gerçekleştirilmektedir.

Türkiye'de Romanlara karşı uygulandığı bildirilen insan hakkı ihlallerinin ciddiyeti nedeniyle, bu durumla acilen ilgilenmeniz ve Roman ailelerin iskân meselesine makul bir çözüm bulununcaya kadar zorunlu tahliyelerin durdurulması için müdahale etmeniz gerekmektedir.

Zorunlu tahliyelerden etkilenen ve/veya bu konuda tehdit almış olan Romanların ifadelerine dayanarak yaptığımız tespitlerin özetini aşağıda sunmaktayız.

Raporlara göre 20 Temmuz 2006 tarihinde, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin Kentsel Dönüşüm Projesi kapsamında İstanbul Kadıköy'de, Küçükbakkalköy Mahallesi'nde 120 Romanın evi polisler ve belediye memurları tarafından yıkıldı. Bu mahallenin bir bölümünde 200 kadar Roman aile yaşamaktaydı. 26 Temmuz 2006 tarihi itibarıyla, dokuz Roman aile, alternatif barınma imkânlarına sahip olmadıkları için, yıkımdan sonra söz konusu bölgede kalmaya devam ediyordu. Bildirildiğine göre belediye tarafından ailelere maddi tazminat verilmişti ve 15 Ağustos 2006 tarihine kadar bölgeyi boşaltmalarına yönelik tebligat yapılmıştı. 26 Temmuz tarihinde, yaklaşık 30 Roman, son derece kötü koşullar içerisinde, derme çatma yapılarda, moloz ve çöp yığınları arasında yaşamaktaydı. Suları yoktu ve sıhhi tesisat mevcut değildi.

Romanların ifadelerine göre 2005 Kasım tarihinde belediye memurları, orada oturanlara, yaklaşan yeniden inşa projesi nedeniyle bölgeyi terk etmeleri gerektiği bildiriminde bulundular. O dönemde, evlerinin mülkiyetini ispatlayan yasal belgelere sahip olan Roman ailelerin çoğu, evlerini, bölgede apartman daireleri inşa etme izni almış olan bir firmaya sattı. Bazı Romanlar, evlerin çok küçük olması ve bu evler karşılığında alacakları paranın başka bir ev almaya, hatta anlamlı bir süre boyunca bir ev kiralamaya bile yetmeyeceği gerekçesiyle, evlerini satmayı kabul etmedi. Evlerini satmayan aileler tahliye tebligatına rağmen bölgede kalmaya devam etti. Mülk sahibi olmayıp kiracı olan bazı Roman aileler de bölgede kalmaya devam etti. Bunların evleri, 20 Temmuz 2006 tarihinde bir tahliye operasyonu sırasında yıkıldı.

Orta yaşlı bir Roman kadının verdiği ifadeye göre 20 Temmuz 2006 tarihindeki tahliye operasyonunda, polis sabahın erken saatlerinde, bildirildiğine göre beş sularında, mahalleye girdi ve Romanlara evlerini terk etmelerini emretti. İnsanların yanlarına herhangi bir eşya almalarına izin verilmedi. Polis daha sonra evleri yıktı; bu sırada mobilyalar, kişisel eşyalar ve belgeler yıkılan evlerin içinde kaldı. Bazı kişilerin verdiği ifadelere göre, polis, insanları evlerinden çıkmaya zorlamak için biber gazı kullandı. Bildirildiğine göre biber gazı, tahliyeyi takip eden günlerde çocuklarda sağlık sorunları yarattı. Ayrıca bazı Romanların verdiği ifadeye göre, polis memurları "Kendinizi savunun ki size vurabilelim!" diyerek Romanları polise karşı şiddet uygulamaya kışkırttı.

Yeterli toplumsal destek ve/veya alternatif barınma imkânları olmadığı için tahliye edilmiş aileler evsiz kalmıştır ve temel haklarından ciddi bir şekilde mahrum edilmiştir. Ayrıca bildirildiğine

göre 20 Temmuz tarihindeki tahliyeden sonra belediye memurları topluluğu ziyaret ederek, evleri yıkılan ailelere tazminat vermeyi önerdi. Ailelerin belirttiğine göre bu tazminat yeni bir ev satın almak ya da kiralamak için gereken miktardan çok daha azdı. Bildirildiğine göre mülk sahibi olmayıp kirada oturan bazı ailelere herhangi bir tazminat verilmedi.

İstanbul, Kadıköy’de Hasanpaşa Mahallesi’nde yaşayan Roman aileler, ayrı fakat görüldüğü kadarıyla bağlantılı bir tahliye operasyonuna maruz kaldı. 8 Temmuz 2006 tarihi itibarıyla, yaklaşık 10 aile, Fenerbahçe Deresi’nin yakınında çok büyük bir boş arazide yaşamaktaydı. Etrafta şişelerin, teneke içecek kutularının, plastik eşyaların ve kâğıtların dağılmış olduğu, çöplüğe benzeyen alanın etrafı tel örgüyle çevrilmiştir ve birkaç orta sınıf apartmanın ve araba tamir dükkânlarının hemen altında bulunmaktadır. Aileler, 1,3 metre yüksekliğinde ve 2 metre genişliğinde branda bezinin ağaçlara ipe bağlanmasından yapılan barınaklarda yaşamaktaydı. Elektrik ve su yoktu. İçme suyu açık bir kapta bekletilmekteydi. 50 yaşında bir Roman kadının ifadesine göre, 2006 kış mevsiminde karlı bir günde, belediyeye ait buldozerler yaklaşık 70 yıldır bu bölgede yaşamakta olan 40 kadar ailenin gecekondularını yıkmıştı. Romanlara bölgeyi terk etmeleri için 15 gün mühlet verilmişti. Mühletin sona ermesinden sonra sabahın erken saatlerinde, yaklaşık olarak saat 7–7.30’da, henüz çoğu insan yataktayken, 200 kadar polis bölgeyi çembere almıştı. Bunun ardından dört buldozer evleri yıkmıştı. Ailelere evlerin içindeki eşyalarını toplamaları için zaman verilmemişti. Mobilyalar, kişisel eşyalar ve belgeler evlerle birlikte yok edilmişti. Evlerin yıkılmasından sonra bazı aileler bölgeyi terk etmişti. 10 kadar aile barınaklar oluşturarak bölgede kalmaya devam etmişti. Bazı Romanlar, gidebilecekleri başka bir yer olmadığı ve bir ev satın alacak ya da kira ödeyecek imkânları olmadığı için buldukları yerde kalmaya kararlı olduklarını ifade ettiler. Bildirildiğine göre belediye bu kişilere yardım teklif etmedi. Bir adamın iddiasına göre, kışın gerçekleşen tahliyeden sonra belediyeden yardım istemiş ancak bir belediye memuru bu isteğini reddetmişti. Romanların verdiği ifadeye göre, son haftalarda belediye memurları kendilerini ziyaret ederek yeni bir tahliye ile tehdit ettiler.

9 Temmuz 2006 tarihinde, Kadıköy’de bir başka mahalle olan Yıldızbakkal’da basit derme çatma barınaklarda yaklaşık 60 Roman aile yaşamaktaydı. Bu ailelerin yaşadığı ufak arazinin etrafı; büyük apartmanlar, evler, vinçler ve yeni bir iş merkezi için inşaat malzemeleri ile çevriliydi. Bildirildiğine göre ailelerin bazıları 60 yıldır bu noktada yaşamaktaydı. Bazı diğer aileler ise 1999 yılında Küçükbakkalköy Mahallesi’nden zorla tahliye edildikten sonra buraya gelmişti.

Bölgede yaşayan Romanların ifadesine göre, Yıldızbakkal Mahallesi’ndeki arazinin sahibi olan Kadıköy Belediyesi, bu arazide iş merkezleri inşa etmek istemektedir. Üç ay önce Belediye temsilcileri mahallede yaşayan 8 aileyi evlerinden tahliye etmişti. Bildirildiğine göre tapu sahibi olan kişilere tazminat verildi ancak kiracılara herhangi bir tazminat verilmedi ya da alternatif barınma imkânları sunulmadı. Bazı Roman aileler ayda yaklaşık 15 Yeni Türk Lirası (yaklaşık 8 Euro) gibi sembolik ücretler karşılığında aile üyelerinin veya arkadaşlarının evlerinde kiracı olarak oturmaktadır; bu kişiler söz konusu evlerden tahliye edildiklerinde, fiyatlar çok daha yüksek olduğu için başka bir yerde ev kiralamaya imkânlarının yetmeyeceğinden korkmaktadır. Romanlar yakın gelecekte tahliyelerin sürmesini beklediklerini ifade etmektedir. Romanlar, yaklaşan yerel seçimler yüzünden tahliyelerin geçici olarak durduğuna inanmaktadır. Bölgedeki ailelere henüz resmi tahliye tebligatı ulaşmamasına karşın, bildirildiğine göre belediye temsilcileri bölgede yaşayanları ziyaret ederek yaklaşan tahliye hakkında kendilerine bilgi vermiştir. Bir Roman çiftin ifadesinde, bir mülk sahibi olmadıkları ve eğer tahliye edilirlerse, bir çadır kurup aynı bölgede yaşamaya devam etmek zorunda kalacakları belirtilmektedir.

Zorunlu tahliyeler kapsamında hedeflenen bir diğer bölge ise, İstanbul Fatih Belediyesi’ne bağlı Hatice Sultan (Sulukule) Mahallesi’dir. Bu mahalle, Romanların Avrupa kıtasına 11. yüzyılda ulaşmalarından bu yana yüzyıllardır yaşadıkları tarihi bir bölgedir. Hatta bu bölgenin

Avrupa'daki en eski Roman yerleşimi olması ihtimali da bulunmaktadır. Bölgede yaşayan Roman topluluğu üyelerinin verdiği bilgilere göre, çoğu Roman olan 1000'den fazla ailenin yaşadığı 571 evin, 2006 Eylül ayında zorunlu tahliyesi öngörülmektedir; medya kaynaklarına göre bunun nedeni bölgede yürütülecek olan yenileme çalışmalarıdır. Ekim 2005 tarihinde Fatih Belediyesi, bölgede rehabilitasyon çalışması yürütmek ve bölgeyi geliştirmekle ilgili planları değerlendirmeye başladı. 13 Temmuz 2006 tarihinde, Türkiye Toplu Konut İdaresi (TOKİ) ile Fatih Belediyesi arasında bölgede yeni binalar inşa edilmesine dair bir anlaşma imzalandı; bildirildiğine göre bu anlaşma kapsamında mevcut evler yıkılacaktı. Sulukule Roman Kültürünü Geliştirme ve Dayanışma Derneği'nin temsilcilerine göre, Sulukule'deki ailelerin tahliye edilmesi kararı verilirken herhangi bir fizibilite çalışması yapılmadı veya olası alternatif çözümlerle ilgili topluluk üyelerine hiçbir şekilde danışılmadı. Bildirildiğine göre 2005 Ekim tarihinden bu yana Fatih Belediyesi bölgede yaşayan ailelere, bölgeden tahliye edilmelerini gerektiren kentsel yenileme projesiyle ilgili bildirimde bulunmaya başladı.

Bu tahliyeden etkilenen çok sayıda ailenin yeterli düzeyde alternatif barınma imkânlarına sahip olmaması ciddi kaygılar doğuran bir meseledir. Arazi ya da ev tapusuna sahip olan kişilerin sayısı bildirildiğine göre 300 civarındadır. Mülk sahibi olmayan, dolayısıyla da tahliye sonrasında tazminata hak kazanamayacak olan birkaç bin kişi, toplu konutlara taşınmak ve kira ödemek zorunda kalacaktır. Düzenli bir işi olmayan, hatta hiçbir işi olmayan birçok insan, bir ev satın almak veya kiralamak imkânına sahip olamayabilir. Tahliyenin ardından bu kişiler, sonuçta evsiz kalacaklardır.

Türkiye'nin başka bölgelerinde de zorunlu tahliyelerin gerçekleştirildiği bildirilmektedir. İstanbul merkezli sivil toplum örgütü Ulaşılabilir Yaşam Derneği tarafından sağlanan bilgilere göre, 2006 yılında Mayıs-Ağustos döneminde aşağıda sıralanan zorunlu tahliye olayları gerçekleşti:

- Ankara, Altındağ Belediyesi'ne bağlı Gültepe Mahallesi'nde Romanların yaşadığı 170 ev yıkıldı ve buna ek olarak 400 evin daha yıkılması öngörülüyor;
- Ereğli-Zonguldak, Müftü Mahallesi'nde, 45 Romanın yaşadığı iki katlı bir bina yıkıldı.

Saygıdeğer Başbakan Erdoğan,

Zorunlu tahliyeler uygulaması, Türkiye Cumhuriyeti'nin uluslararası yasalar nezdinde üstlendiği bir dizi yükümlülüğü ihlal etmektedir. Bunlardan en önemlisi Türkiye'nin kabul etmiş olduğu Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi'dir (ICESCR). Bu Sözleşme'nin 11. Maddesinin 1. fıkrasında "Bu Sözleşmeye Taraf olan Devletler herkesin, kendisi ve ailesi için yeterli bir yaşam standardına sahip olma hakkını tanır. Bu standart; yeterli beslenmeyi, giyinmeyi, barınmayı ve yaşama koşullarının sürekli olarak geliştirilmesini de içerir. Taraf Devletler bu hakkın gerçekleştirilmesini sağlamak için, kendi serbest iradelerine dayalı uluslararası işbirliğinin esas olduğunu kabul ederek, uygun tedbirleri alırlar"¹ denmektedir.

Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi (CESCR), yeterli barınma hakkı (yukarıda belirtildiği gibi, mülkiyetin yasalar temelinde güvence altına alınması konusu da dâhil olmak üzere) ile zorunlu tahliyeler arasındaki ilişkiyi ele aldığı 7. Numaralı Genel Tavsiye'sinde, "zorunlu tahliyelerin Sözleşme'nin gerekliliklerini prima facie ihlal ettiğini" belirtmektedir.² 7. Numaralı Genel Tavsiye'nin 3. Paragrafında zorunlu tahliyeler "kişilerin, ailelerin ve/veya toplulukların; uygun yasal veya diğer koruma biçimleri olmaksızın veya bunların uygulanması imkânı olmaksızın, yaşadıkları evlerden ve/veya topraklardan kendi rızalarına rağmen çıkarılmaları" olarak tanımlanmaktadır. Nihayet 7. Numaralı Genel Tavsiye'nin 16. Paragrafında Komite şunu ifade etmektedir: "Tahliyeler sonucunda bireyler evsiz kalmamalı veya başka insan haklarının ihlal edileceği bir durumda bırakılmamalıdır. Söz konusu durumdan etkilenenlerin kendilerini koruma imkanı olmadığına, Devlet Tarafı, elindeki kaynakları azami düzeyde kullanarak durumun gerektirdiği şekilde yeterli alternatif barınma imkanı sağlanması, başka bir yere yerleştirme veya verimli toprağa erişim imkanı sağlanması gibi tüm gerekli önlemlerin alınmasını güvence altına almalıdır."

Bunlara ek olarak CESCR, savunmasız bireylerin veya grupların, başka kesimlerin yanı sıra, etnik ve diğer azınlıkların özel olarak korunması gerektiğini; çünkü bu bireylerin ve grupların, zorunlu tahliye uygulamalarına genellikle oransız olarak yüksek düzeyde maruz kaldığını vurgulamıştır.³

CESCR zorunlu tahliyelerle ilgili olarak bir dizi usule dair koruma önlemi tavsiye etmiştir. Bunlar arasında şunlar da mevcuttur: "(a) Durumdan etkilenen kişilere etkin bir şekilde danışılması; (b) Durumdan etkilenen tüm kişilere, öngörülen tahliye tarihinden önce, yeterli ve makul bir mühlet verilmesi; (c) Durumdan etkilenen tüm kişilere, öngörülen tahliyelerle ilgili makul süre içerisinde bilgi verilmesi ve geçerli olduğu durumlarda, söz konusu arazinin ya da meskenlerin hangi alternatif amaç için kullanılacağı hakkında bilgi verilmesi; (d) Özellikle grup halinde insanlar söz konusu olduğu durumlarda, tahliyenin gerçekleştirilmesi sırasında hükümet yetkililerinin veya temsilcilerinin hazır bulunması; (e) Tahliye eylemini yerine getiren tüm kişilerin kimliklerinin usulüne uygun şekilde, tam olarak açıklanması; (f) Durumdan etkilenen kişilerin izin vermediği durumda, tahliyelerin özellikle kötü hava koşullarında ya da gece saatlerinde gerçekleştirilmemesi; (g) Yasal yollara başvurma imkânının mevcut olması ve (h)

¹ Türkiye, CESCR Sözleşmesi'ni 23 Aralık 2003 tarihinde onaylamıştır.

² "7. Numaralı Genel Tavsiye (1997), Yeterli Barınma Hakkı (Sözleşme'nin 11. Maddesinin 1 Fıkrası): Zorunlu Tahliyeler"; BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi tarafından 20 Mayıs 1997 tarihinde benimsenmiştir, BM belgesi E/1998/22, IV. Ek'te yer almaktadır.

³ CESCR. 7. Numaralı Genel Tavsiye, 11. Paragraf.

Mahkemelerden tazminat talep etmek için hukuki desteğe ihtiyaç duyan kişilere, mümkün olduğu durumlarda, bu desteğin sağlanması.”⁴

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu, zorunlu tahliye uygulamasının insan haklarının, özellikle de barınma hakkının aşikâr bir şekilde ihlal edilmesi anlamına geldiğini doğrulamıştır.⁵ Buna ek olarak Ayrımcılığın Önlenmesi ve Azınlıkların Korunması için BM Alt Komisyonu şunu belirtmiştir: “Zorunlu tahliye uygulaması geniş bir dizi insan hakkının aşikâr bir şekilde ihlal edilmesi anlamına gelmektedir, özellikle de yeterli barınma hakkı, kişinin bulunduğu yerde kalma hakkı, serbest dolaşım hakkı, mahremiyet hakkı, mülkiyet hakkı, yeterli yaşam standartlarına sahip olma hakkı, konut güvenliği hakkı, kişisel güvenlik hakkı ve mülkte yasal ikamet hakkı ve eşit muamele hakkı [...]”⁶

Buna ek olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin bazı maddeleri zorunlu tahliyelere karşı koruma sağlar ve yeterli barınma hakkının temel unsurlarını güvence altına alır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 8. Maddesinin 1. fıkrasında “Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkına sahiptir” denmektedir. 8. Maddede sağlanan koruma, başka şeylerin yanı sıra şu hakları da güvence altına almaktadır: Erişim hakkı⁷, oturma hakkı⁸ ve çıkarılmama ile tahliye edilmeme hakkı; bu temelde bu güvenceler, mülkiyetin yasalar temelinde güvence altına alınması ilkesiyle yakından ilişkilidir.⁹ Bunların dışında, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 8. Madde ile ilgili içtihatlarında “pozitif yükümlülük” kavramını kapsamlı bir şekilde ortaya koymuştur: Bu bağlamda, Sözleşme’ye Taraf olan bir Devlet’in, kendi müdahalelerini 8. Madde ile uyumlu olacak şekilde sınırlaması gereğinin ötesinde, ayrıca bu haklardan yararlanılmasını güvence altına alması ve ülke kanunlarında bu haklara saygı gösterilmesini sağlaması gerekebilir.¹⁰ Bunlara ek olarak, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 1. Protokolü’nün 1. Maddesi’nde güvence altına alınan “bir kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına

⁴ CESCR. 7. Numaralı Genel Tavsiye, 15. Paragraf.

⁵ Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu. 1993/77 Numaralı Karar, 1. Paragraf.

⁶ Ayrımcılığın Önlenmesi ve Azınlıkların Korunması için BM Alt Komisyonu. Zorunlu Tahliyeler üzerine 1998/9 numaralı Alt Komisyon Kararı (E/CN.4/SUB.2/RES/1998/9). 20 Ağustos, 1998, 1. Paragraf. Buna ek olarak, uluslararası organların verdiği hükümlere göre, zorunlu tahliyeler ve mülkiyetin yokedilmesi, belirli durumlarda, zalim, insanlık dışı ya da onur kırıcı muamele düzeyine ulaşabilir. Örneğin, *Türkiye’ye karşı Selçuk ve Asker* davasında, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, evlerin yıkılmasının ve bunlarda yaşayanların tahliye edilmesinin, Avrupa İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Koruma Sözleşmesi’nin 3. Maddesini ihlal eder nitelikte kötü muamele olduğuna karar vermiştir (24 Nisan 1998 tarihli karar, Başvuru Numaraları 00023184/94 ve 00023185/94). Yine buna benzer bir şekilde, BM İşkence ile Mücadele Komitesi (CAT) tarafından verilen bir karara göre, mülkiyetin yokedilmesi, belirli koşullar altında, zalim, insanlık dışı ya da onur kırıcı muamele düzeyine ulaşabilir ve İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muamele veya Cezaya Karşı BM Sözleşmesi’nin ihlal edilmesi sonucunu doğurabilir. (İşkence ile Mücadele Komitesi. 161/2000 Numaralı Belge: Yugoslavya. 02/12/2002. CAT/C/29/D/161/2000 (İçtihat)).

⁷ *Birleşik Krallık’a karşı Wiggins*, No. 7456/76, 13 D & R 40 (1978).

⁸ Age.

⁹ *Türkiye’ye karşı Kıbrıs*, 4 EHRR 482 (1976).

¹⁰ Örneğin. *Birleşik Krallık’a karşı Costello-Roberts*, 25 Mart 1993, A Serisi, No. 247-C; 19 E.H.R.R. 112, 26 paragraf.

saygı gösterilmesini isteme hakkı”, barınma haklarının da güvence altına alındığı yönünde yorumlanmıştır.¹¹ Zorunlu tahliyeler ve aşırı derecede kötü barınma koşulları, bazı durumlarda, Sözleşme’nin 3. Maddesi’nde yasaklanan, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muamele düzeyine ulaşabilir.¹²

Zorunlu tahliyelerin sonuçları, tahliye eyleminin çok ötesine geçer ve sık sık, medeni ve siyasi haklar ile başka ekonomik ve sosyal hakların ihlal edilmesine yol açan bir dizi sonuç doğurur. Bu hakların bazıları şunlardır: Yaşam hakkı; kişisel güvenlik hakkı; kişinin özel ve aile hayatına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkı; mülkiyet hakkı; yeterli bir yaşam standardına sahip olma hakkı; konut güvenliği hakkı ve mülkiyetin yasalar temelinde güvence altına alınması hakkı. Evlerinden ve/veya topraklarından haksız bir şekilde tahliye edilen bireylere yasal koruma sağlanması ve yasadışı bir şekilde gerçekleştirilen zorunlu tahliye mağdurlarına yasal tazmin imkânları sağlanması şarttır. Zorunlu tahliyelerin kaçınılmaz olduğu durumlarda, devlet yetkilileri, uygun alternatif barınma çözümlerinin sağlanmasını güvence altına almak durumundadır. Gerekliliği ortaya konulabilen tahliyeler söz konusu olduğunda, bu tahliyelerin ilgili yasalara uygun bir şekilde gerçekleştirilmesini ve durumdan etkilenen kişilerin yasal yollara başvurma imkânına sahip olmasını sağlamak, devlet yetkililerinin görevidir. Zorunlu tahliyelerin gerçekleştirilmesinden önce, zor kullanılmasını önlemek amacıyla, durumdan etkilenen kişilerle tüm alternatifler görüşülmelidir.

Nihayetinde, Roman yerleşimlerinin zorunlu tahliye operasyonlarında peş peşe hedef alınması, bu eylemlerin gerçekte ırk ayrımcılığına dayandığı konusunda ciddi kaygılara yol açmaktadır. Barınma alanında ırk ayrımcılığı, Türkiye’de yürürlükte olan bir dizi uluslararası yasa maddesiyle yasaklanmıştır. Bu yasa maddelerinin bir kısmı aşağıda sıralanmıştır:

- Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi’nin 2. ve 26. Maddeleri;
- Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi’nin 2. Maddesinin 2. fıkrası;
- Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme’nin 5. Maddesi’nin (e) fıkrasının üçüncü bendi;
- Avrupa Sosyal Şartı’nın 16. Maddesi.

Son olarak, “İrk ve Etnik Kökene Bakılmaksızın Kişilere Eşit Muamele Edilmesi İlkesinin Uygulamaya Konmasına İlişkin” 2000/43 Sayılı Konsey Direktifi uyarınca; barınma alanında ayrımcılığın yasaklanması ve kurbanların haklarının korunması için yasal çözümlere başvurmalarını sağlayacak etkili hukuki imkânların sağlanması, Avrupa Birliği’ne katılım doğrultusunda yürütülen çalışmalar kapsamında Türkiye’nin bir yükümlülüğüdür.

¹¹ Bakınız *Türkiye’ye karşı Öneriyıldız*, 48939/99 [2002] AİHM 491, 18 Haziran 2002, 28, 80, 86 paragraflar.

¹² Bakınız *Türkiye’ye karşı Menteş ve diğerleri*, 58/1996/677/867 ve *Türkiye’ye karşı Selçuk ve Asker*, 12/1997/796/998-999.

Saygıdeğer Başbakan Erdoğan,

Hükümetinizi, İstanbul ve Türkiye’de yaşayan Roman toplulukları üzerinde ciddi bir olumsuz etki yaratan kentsel gelişim projeleriyle ilgili durumu değerlendirmeye, zorunlu tahliyeleri hemen sona erdirmeye ve ilgili topluluklara danışarak, durumdan etkilenen Romanların barınma sorununa etkili bir çözüm geliştirmeye ve bu çözümü uygulamaya çağırıyoruz. Buna ek olarak sizi, evleri zaten yıkılmış olan Roman ailelere en kısa zamanda alternatif barınma imkanları sağlanmasını ve mülklerinin yok edilmesi ve/veya hasar görmesiyle ilgili gerekli tazminatın verilmesini güvence altına almaya çağırıyoruz.

Saygılarımızla,

Dimitrina Petrova
İcra Direktörü, Avrupa Roman Hakları Merkezi

Ümit Fırat
Yönetim Kurulu Üyesi, Helsinki Yurttaşlar Derneği

Belgin Cengiz
Başkan, Ulaşılabilir Yaşam Derneği

Şükrü Pündük
Başkan, Roman Kültürünü Geliştirme ve Dayanışma Derneği

Erdinç Çekiç
Başkan, EDROM

Bilgi: Kadir Topbař

İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı
İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı
Saraçhane / İstanbul
Faks: +90 212 455 27 00

Bilgi: Mustafa Demir

Fatih Belediye Bařkanı
Fatih Belediyesi
Büyük Karaman Cad. No: 69
Fatih İtfaiyesi Yanı
Fatih / İstanbul
Faks: +90 212 532 53 71

Bilgi: Milon Kothari

Birleşmiş Milletler'in Barınma Hakkı Konusundaki zel Raportörü
İnsan Hakları Yüksek Komiserlięi Bürosu
Palais Wilson
1211 Geneva 10, İsviçre
Faks: +41-22-9179010

Bilgi: Thomas Hammarberg

Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri
Avrupa Konseyi
F-67075 STRASBURG CEDEX
Faks: +33 (0) 3 90 21 50 53
commissioner@coe.int